

fyrstedigte som emne for sin disputats. Bjarne Fidjestøl erklærer, at han vil benytte sig af den strukturalistiske metode, hvilket han også gør med stort held, og hans systematisering af disse digte, som optræder meget spredt i kilderne, vil utvivlsomt være til megen hjælp for den som arbejder inden for feltet. Fundamentet for Fidjestøls værk er Finnur Jónssons udgave af den norsk-islandske skjaldedigtning fra begyndelsen af vort århundrede. Også E. Kocks og J. Helgasons forskning på området tager Fidjestøl stilling til, og han har undertiden svært ved at tage Helgasons stedvis noget specielle logik.

Fidjestøl er en meget selvstændig forsker, og hans skarpsindige udredning af de forskellige digtes ophavssituation bidrager til at klarlægge disse tilsyneladende nok så stereotype fortællinger om kamp og om blod, som ulve og ravne holdt festmåltid på. Den faktuelle kildekritik førte historikerne til at tage kraftigt afstand fra disse kilder, også under indtryk af hvor sprogligt vanskelige de er, med det resultat at hele feltet overvejende blev filologernes gebet. For nylig har imidlertid Rikke Malmros i en afhandling (*Aarbøger nord. Old. Hist.*, 1985, 89–139) om ledingen i tidlig middelalder fremdraget overbevisende eksempler på fyrstedigtningens store kildeværdi, endog set gennem den traditionelle kildekritiks briller. Herudover bringer den nordiske skjaldedigtning os et facetteret budskab om en fjern, men overmåde spændende fortid; alene den »selvopfattelse«, de leverer os af deres samtid, er ret enestående. En fornyet filologisk indsats i stil med Fidjestøls ville lette arbejdet, ikke blot for den gængse forskning efter fakta, men også for mange nye indfaldsvinkler. En nyudgivelse af skjaldedigtene må være et ønske blandt forskere inden for norrøn historie.

Ólafía Einarsdóttir

VIVIAN ETTING: *Margrete den Første*. Kbh., Palle Fogtdal, 1986. 216 s. Rigt ill. 498 kr.

Den der vil skrive en biografi over dronning Margrethe, må drage slutninger om hendes tankegang og personlighed fra en række ydre handlinger der fremgår af officielle dokumenter. En undtagelse er dog dronningens instruktionsskrivelse til Erik af Pommern fra 1405 hvori hun foreskriver ham hvorledes han skal optræde for at få sin vilje når han som konge rejser til Norge. Her får vi et umiddelbart indtryk af hendes overlegne politiske begavelse der blev omdrejningspunktet i Kr. Erslevs klassiske skildring af dronningen (*Dronning Margrethe og Kalmarunionens Grundlæggelse*, 1882) og nu også er blevet det i Vivian Ettings ligeså beundrende fremstilling. Det er kun ganske få gange at kilderne som her tillader os at komme ind på livet af dronningen, og derfor er Vivian Ettings bog ikke en biografi i moderne forstand, men kapitler af Danmarks historie under Margrethe. De politiske begivenheder indtager en vigtig plads, men det der giver bogen dens særpræg er et vellykket forsøg på i højere grad end det før er sket, at inddrage de materielle levn som grundlag for skildringen. I den forbindelse bringes flere kulturhistoriske afsnit, blandt andet et godt om kunst og kunsthåndværk. Forfatteren har under virkeliggørelsen af sine intentioner været i en misundelsesværdig situation, idet forlaget tilsyneladende ingen grænser har sat for forfatterens ønsker. Bogen er tospaltet i stort format og ødselt illustreret. De talrige

illustrationer er ofte helsides og i farver, og dertil er de originale. De afspejler et frugtbart samarbejde med især Nationalmuseet og Peter Pentz der har stået for mange nyoptagelser. Bogens kapitler er iøvrigt øjensynligt især blevet til ved at forfatteren har udsøgt sig nogle centrale kilder som grundlag og gengiver dem parafaseret eller i oversættelse. Dyberegående analyser skal man ikke vente at finde, og normalt interesserer forfatteren sig heller ikke for at tage stilling til den foreliggende litteratur. Derved får bogen præg af at være et direkte møde med fortidens spor, men noget går naturligvis tabt ved denne metode. Det noteres eksempelvis i bogen at M. Linton og B. Losman har hver deres opfattelse af Margrethes økonomiske grundlag, men der tages ikke stilling til hvem der har ret. Den nedprioriterede interesse for forskningen er uheldig når det om Erslev hedder at hans opfattelse af Kalmarunionen som et dansk forsøg på at underkue Sverige og Norge har vundet almen tilslutning blandt historikerne. Den vigtigste nyere udforskning af Kalmarunionen er foregået i Sverige i opposition til Erslevs synspunkter. Bogen har således med sine korte kapitler, mange oversatte kildecitater og fremragende billeder mere at give den brede offentlighed end faghistorikere.

Esben Albrechtsen

MIKAEL VENGE: Fra åretold til toldetat. Middelalderen indtil 1660. Dansk Toldhistorie I. Kbh., Toldhistorisk Selskab, 1987. 313 s. Ill. 285 kr. (kun subskription).

Vi får i disse år en række værker, som anskuer historien ud fra bestemte 'sektorer'. Ligesom håndværkets historie eller landbrugets historie afspejler *toldhistorien* almene træk i Danmarkshistorien. Redaktionen af 5-bindsværket 'Dansk Toldhistorie' har da også kloget valgt at undgå den rene etatshistorie. Målet er i stedet at behandle toldere og toldhistorie i en større sammenhæng.

Handelens bevægelser og udviklingen af administration og stat udgør de to tråde, der navnlig er spundet ind i toldens historie. Handel og administration bliver da naturligt gennemgående temaer i dr. phil. Mikael Venges skildring af den danske told fra middelalder til enevældens indførelse. De ældste spor af toldens opkrævelse finder man i Slesvig by. Knud Lavard fik her told af tilrejsende og af skibe, der forlod Slesvig. Også fra Slesvig stammer den ældste toldtarif, indskrevet i stadsretten fra det 13. århundrede. I de følgende århundreder placeredes toldsteder rundt om i Danmark. Som Venge gør opmærksom på, var det danske rige imidlertid ikke et toldområde, skellet gik endnu principielt mellem hjembyens borgere og fremmede – danske som udlændinge. Fyldigt behandles middelalderens tre store toldobjekter – Skånemarkedet, Øresundssejladsen og øksnehandelen. Et særligt kapitel redegør for 'sisen', tolden på øl og vin. Ud fra de middelalderlige forhold voksede 15–1600-tallets administrative system, der – livligt og boblende af detaljer – skildres i de afsluttende kapitler. Her hører man om den store toldforordning fra 1632 og dens revision og udbygning i 1651. De dannede grundlaget for en virkelig toldetat og ensartet toldbehandling over hele riget. Det fremgår tydeligt, hvorledes 1600-tallets skattestat i ikke ringe grad opbyggedes netop ved hjælp af de forøgede toldindtægter.